

امام الشہداء والمظلومین حضرت عثمان ابن عفان رضی اللہ عنہ

امیر المؤمنین سیدنا حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ پانچویں پشت میں عہد منافت پر حضور نبی اکرم صلی اللہ علیہ وسلم سے جا کر مل جاتے ہیں، اور اسلام لانے والوں میں چوتھے نمبر پر ہیں، آپ حضور علیہ الصلوٰۃ والسلام کے داماد تھے۔ بحکم خداوند تعالیٰ حضور علیہ السلام نے پہلے اپنی بڑی صاحبزادی سیدہ زینبہ رضی اللہ عنہا کا نکاح حضرت عثمانؓ سے کیا، اور ان کی وفات کے بعد ان کی چھوٹی بہن صاحبزادی سیدہ اُمّ کلثوم رضی اللہ عنہا کا نکاح بھی آپؓ نے حضرت عثمانؓ سے کیا اس وجہ سے آپ کو ”ذو النورین“ (دو نور والے) کہتے ہیں ان کی دوسری بیوی حضرت صاحبزادی اُمّ کلثوم کی وفات کے موقع پر حضور صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ اگر میری اور چالیس بیٹیاں بھی ہوتیں تو میں وہ یکے بعد دیگرے عثمان کو ہی دیتا۔ حضرت علی رضی اللہ عنہ آپ کے بہم زلف تھے۔ اس وجہ سے بھی دونوں میں بہت محبت تھی۔ جب عمری اور کوفی خارجیوں نے ابن سبأ یہودی کی قیادت میں حضرت عثمان رضی اللہ عنہ کے گھر کا محاصرہ کر لیا تو حضرت علیؓ نے حضرت عثمانؓ کی طرف سے ان بد بختوں کے ساتھ مناظرہ کیا، اور ان سے پوچھا کہ تمہیں حضرت عثمانؓ سے کیا شکایت ہے۔ انہوں نے بہت سے الزامات حضرت عثمانؓ پر لگائے جن میں سے ایک یہ بھی تھا کہ حضرت عثمانؓ نوزاد کوں کو مہدوں پر لگاتے تھے۔ اور بنو امیہ کو دوسروں پر ترجیح دیتے ہیں۔ حضرت علیؓ نے ان دو

لے صواعق من طبرانی ص ۹۷، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸، ۱۳۶۹، ۱۳۷۰، ۱۳۷۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۷۴، ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹، ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳، ۱۳۹۴، ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲، ۱۴۰۳، ۱۴۰۴، ۱۴۰۵، ۱۴۰۶، ۱۴۰۷، ۱۴۰۸، ۱۴۰۹، ۱۴۱۰، ۱۴۱۱، ۱۴۱۲، ۱۴۱۳، ۱۴۱۴، ۱۴۱۵، ۱۴۱۶، ۱۴۱۷، ۱۴۱۸، ۱۴۱۹، ۱۴۲۰، ۱۴۲۱، ۱۴۲۲، ۱۴۲۳، ۱۴۲۴، ۱۴۲۵، ۱۴۲۶، ۱۴۲۷، ۱۴۲۸، ۱۴۲۹، ۱۴۳۰، ۱۴۳۱، ۱۴۳۲، ۱۴۳۳، ۱۴۳۴، ۱۴۳۵، ۱۴۳۶، ۱۴۳۷، ۱۴۳۸، ۱۴۳۹، ۱۴۴۰، ۱۴۴۱، ۱۴۴۲، ۱۴۴۳، ۱۴۴۴، ۱۴۴۵، ۱۴۴۶، ۱۴۴۷، ۱۴۴۸، ۱۴۴۹، ۱۴۵۰، ۱۴۵۱، ۱۴۵۲

اعتراضوں کے جواب میں فرمایا کہ نو عمر لڑکوں کو عہدے حضرت عثمان اس وقت تک نہیں دیتے جب تک ان کی صلاحیت اور لیاقت پر ان کو ایقان نہ ہو جائے اور نو حضور صلی اللہ علیہ وسلم نے حضرت عتاب بن اُسید کو عمر بیس سال کم کر کے امیر بنا دیا تھا۔ ایسے ہی حضرت اُسامہ بن زید کو نو عمری میں ہی حضور علیہ السلام نے غزوة مؤتہ کے بعد شام کی جنگ کے لئے سپہ سالار مقرر فرمایا تھا، اور ان کی نو عمری کی وجہ سے بعض لوگوں نے اعتراض بھی کیا۔ پھر آنحضرتؐ کی وفات کے بعد مدینہ اکبر نے دوبارہ حضرت اُسامہ بن زید رضی اللہ عنہما کو ہی امیر لشکر مقرر فرمایا۔ اس وقت بھی بعض انصار نے اعتراض کیا اور حضرت عمرؓ کو دربان ڈالا۔ جب حضرت عمرؓ نے حضرت مدینہ اکبر سے یہ بات کہی تو حضرت مدینہ اکبر نے غصہ سے حضرت عمرؓ کی ڈاڑھی پکڑ لی اور فرمایا: "اے ابن خطاب! تیری ماں تجھے نہ پاتے۔ کیا میں رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کے مقرر کردہ امیر کو ہٹانے کی جرأت کر سکتا ہوں؟ اور باقی رما امیوں کو ترجیح دینا تو حضور علیہ السلام بھی بعض حالات میں قریش کو دوسرے لوگوں پر ترجیح دیتے تھے! اور خدا کی قسم اگر جنت کی کنجیاں میسکے ہتھ ہوں تو میں سب کے سب بنی امیہ کو جنت میں داخل کر دوں گا۔ آپ بہت مالدار تھے اور آپ کے مال سے اسلام کی بہت امداد ہوئی۔ مسجد نبوی بہت تنگ تھی، آپ نے ملحوظ زمین

۳۵
 لے ابن کثیر ج ۶ ص ۲۵
 لے قریش کو ہی نہیں بلکہ خاص امیوں کو ان کی لیاقت اور قابلیت کی بنا پر حضور علیہ الصلوٰۃ والسلام نوازتے تھے۔ چنانچہ فتح مکہ میں سیدنا حضرت ابوسفیان رضی اللہ عنہ کے گھر کو "دار الامان" قرار دیا تھا۔ اور حضرت عثمان کے چچا عثمان بن ابو العاص کو طائف اور اس کے مضافات کا، عتاب بن اُسید کو مکہ کا، خالد بن سید کو یمن کا، عثمان بن سید کو خیبر کا، اور ابان بن سید کو بحرین کا حاکم مقرر فرمایا تھا۔ پھر حضرت مدینہ اکبر نے یزید بن ابوسفیان کو شامی فوج کا سردار مقرر فرمایا۔ اور ان کے بھائی امیر معاویہؓ کو ایک حصہ فوج کا امیر بنا کر شام بھیجا، پھر عمر فاروقؓ نے یزید بن ابوسفیان کو شام کا والی بنایا اور پھر ان کی وفات پر حضرت معاویہؓ کو ان کی جگہ شام کا والی بنایا، پھر حضرت معاویہؓ نے شام کے والی رہے۔ پھر حضرت علیؓ نے اپنے دور خلافت میں زیاد بن ابوسفیان کو فارس و عراق کا والی بنایا اور وہ حضرت علیؓ کی پوری مدت خلافت میں فارس اور عراق کے والی رہے۔ لے ابن کثیر ج ۶ ص ۲۵

خرید کر مسجد مبارک وسیع کر دی، مدینہ منورہ میں پانی کی تنگی تھی، آپ نے بیرون رومہ کا کنواں خرید کر وقف کیا۔ عیش عسرہ کی تیاری کے موقع پر آپ نے تین سو اونٹ پورے ساز و سامان سمیت پیش کئے اور ایک ہزار دینار نقد حضور صلی اللہ علیہ وسلم کی گود مبارک میں ڈال دیے تو حضور علیہ السلام نے بے ساختہ خوش ہو کر فرمایا: "کہ آج کے بعد عثمان جو کچھ کرتا رہے اسے ضرر نہ پہنچے گا" اسی وجہ سے "عثمان غنی" بھی کہلاتے تھے، آپ پہلے خلیفہ ہیں جنہوں نے بحری بیڑا قائم کیا اور سمندری جنگ کے لئے میدان تیار کیا۔ آپ کے عہد حکومت میں اَندلس، شمالی افریقہ اور بربر کے علاقے فتح ہوئے۔

خارجیوں کی حقیقت

حضرت عثمان کی شہادت میں یہودی ابن سبا کے رافضی سبائی فرقت اور خوارج کا بہت دخل تھا اس لئے مختصر ابن سبا یہودی اور خوارج کے کچھ حالات بیان کتے جاتے ہیں:

جب شہد میں "جعتر السنہ" کے مقام پر غزوة حنین کا مال غنیمت حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم نے تقسیم فرمایا تو بعض معاصج ضروریہ کی بنا پر بعض نو مسلم جاہلین کو آپ نے کچھ زیادہ عنایت فرمایا، ایک شخص "حرقوص بن ذوالخویصرہ تیسبی" نے اعتراض کیا کہ:

ما عدل فیہا ولا اراد فیہا	اس تقسیم میں رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے رعایت
وجہ اللہ۔	خوش پروری اور توازی کی ہے انصاف
راہن کثیر ۲۶۲	نہیں کیا، اور خدا کا خیال نہیں رکھا۔

حضور صلی اللہ علیہ وسلم نے سنا تو اسے فرمایا: "خدا تجھے خوار کرے اگر میں انصاف نہ کروں تو پھر ادا کو انصاف کرے گا؟ حضرت فاروق اعظم نے عرض کی: "اگر اجازت ہو تو اس کی گردن اڑا دوں؟" حضور علیہ السلام نے فرمایا: "اس کو کچھ نہ کہو! لوگ یہ نہ کہیں کہ محمد اپنے ہی ساتھیوں کو قتل کرتے ہیں! پھر فرمایا کہ اس کے اندر بہت ساتھی ہوں گے، دین کی نمائش بہت کریں گے مگر یہ دین سے ایسے نکل جائیں گے جیسے تیر نشانے سے نکل جاتا ہے، ان کی نشانی یہ ہوگی کہ وہ قرآن بہت پڑھیں گے مگر قرآن ان کے مقلی سے نیچے نہیں اُترے گا" یعنی زبان پر قرآن ہو گا مابن میں اس کی تاثیر نہ ہوگی۔

یہ تھی خارجیوں کی ابتداء، یہاں سے ان کا سلسلہ چلا اور جنگِ جمل و صفین اور نہروان کا باعث یہی لوگ بنے۔

خارجیوں کی یہ بڑی مشہور نشانیاں تھی کہ ایک تو اپنے فرقہ کے سوا سب کو کافر مشرک سمجھتے تھے، مہرہات پر آیات پڑھ دیتے تھے اور زبان دراز ایسے تھے کہ ہر بڑی سے بڑی ہستی پر فوراً اعتراض کرنا اور گستاخی کرنا اپنا فرض سمجھتے تھے، تمام صحابہ کرام کو غلط کار اور کافر سمجھتے تھے۔

غَدَاتِ كِبْرِ اُمَّةٍ مُّفْتِنٍ اَعْظَمِ دَشْمَنِ قُرْآنٍ وَ صَحَابِهِ یہودی ابنِ سبأ اور اُس کی ناپاک رافضی سازش

شروعاتِ عرب اور شام و مصر میں جہاں عیسائیوں کا نقصان ہوا وہاں یہودی بھی تباہ و برباد ہو گئے اور پورے جزیرہ العرب سے نکال دے گئے، اسلام کی ناقابلِ تسخیر طاقت کے ساتھ علائقہ میدانِ جنگ میں مقابلہ کرنا یہود و نصاریٰ کے لئے قطعاً ناممکن ہو گیا تھا۔ اس لئے انہوں نے اسلام کو نقصان پہنچانے کے لئے ایک زیر زمین جال بچھلایا اور یہودی ابنِ سبأ کو اس کام کے لئے منتخب کیا۔

ابنِ سبأ، رومی الاصل یہودی تھا۔ امام مظلوم و شہید سیدنا حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ کے زمانہ میں جب خوارج کا زور ہوا تو یہ زندقہ و منافق بھی اسلام کا بارہ اور ٹھکرا کر مہر آ گیا اور اپنی خیانت کے پُر پُر زے نکالنے لگا۔ شام، عراق اور مصر کے لوگ نئے نئے مسلمان ہوئے تھے۔ صحابہ کرام کی طرح ان کو حضور علیہ السلام کی صحبت مبارکہ میسر نہ آئی تھی اس لئے لازماً نورِ نقوی اور کمالِ بے نفسی کی ان میں کمی تھی، دینی مضبوطی اور عقائد کی پختگی جیسی صحابہ کرام کی تھی نہ ان کو حاصل ہو سکتی تھی۔ اس لئے رافضیوں کے روحانی باپ اور یہودی گورو گھنسال ابنِ سبأ کو اپنی خیانت ان نو مسلم لوگوں میں پھیلانے کی گنجائش مل گئی، اسلام کے خلاف جو کام اربوں کھربوں کے خزانوں اور لاکھوں کروڑوں کی فوجوں سے نہ ہو سکتا تھا وہ اس باغی رافضی و سبائیتہ ایک یہودی و جال نے کر دکھلایا، اور اپنی بد محاشی اور فتنہ پردازی سے قیامت تک کے لئے مسلمانوں کو کشتی اور رافضی سبائی دو متوازی آمتوں میں تقسیم کر کے رکھ دیا۔

یہی یہودی پہلا شخص ہے جس نے حضرت علی رضی اللہ عنہ کو خدا کہا، ان کے وحی رسول ہونے کا شوشہ چھوڑا۔
 "حجبت اہل بیت" کا شوشہ مٹا کر لگایا، اور خلافت "حق علی ہونے کا اعلان کیا، اور خلفائے راشدین خصوصاً
 حضرت عثمان شہید رضی اللہ عنہ کو ظالم و غاصب قرار دیا (العیاذ باللہ!)

یہودی ابنِ سبا کی گمراہ کن خیال

یہودی ابنِ سبا لوگوں کو یوں گمراہ کرتا تھا کہ مصر، شام اور عراق کے خالی الذہن اور خام معلومات
 کے جو شیئے نو مسلم نوجوانوں کے جگھٹوں میں بیج جاتا اور نہایت معصومانہ، مخلصانہ، و مشفقانہ طرزِ بیان
 سے پوچھتا۔ "کیوں جی حضرت علیؑ حضور علیہ السلام کے چچا زاد بھائی ہیں نا؟" لوگ کہتے "ہاں" پھر یہ کہتا
 "د اور حضرت فاطمہؑ الزہراءؑ حضور علیہ الصلوٰۃ والسلام کے جگر کا ٹکڑا ہیں؟ اور ان کی ناراضگی حضور علیہ الصلوٰۃ
 والسلام کی ناراضگی ہے؟" لوگ کہتے "ہاں"۔! پھر یہ کہتا "کیوں جی حضرت عثمان جنگِ احد کے
 موقع پر بھاگ گئے تھے؟ اور بیعتِ رضوان کے موقع پر بھی موجود نہ تھے اور جنگِ بدر سے بھی غیر حاضر
 تھے؟" لوگ کہتے "ہاں"۔! پھر یہ کہتا "کیوں جی حضرت عثمان نے خویش پر دردی کرتے ہوئے اپنے قریبی
 رشتہ دار حکومت کے عہدوں پر نا حق مقرر کر دیے ہیں؟" سادہ لوح کہتے "جی ہاں"۔! حالانکہ ان کی
 اکثریت حضرت عمر رضی اللہ عنہ کی مقرر کردہ تھی۔ تو اب یہ منافق کہتا "پھر یہ کتنا ظلم ہے کہ خلافت کے
 اصلی حق دار حضرت علیؑ کو چھوڑ کر غلط کار حضرت عثمان کو خلیفہ بنا یا جا کے۔ یہ اصلی اور جائز حق دار کی تنفی
 ہے جس کا ازالہ سب مسلمانوں پر لازم ہے"

ایک تیرے "تین شکار"

مسلمانوں کے گمراہ کرنے کے لئے ابنِ سبا، یہودی کو اس طرح کے اور بہت سے شیطانی گمراہ
 تھے، مثلاً جو عقل کے اندھے زیادہ متفقہ ہو جاتے تو ان کو کہتا کہ حضرت ابو بکرؓ نے حضرت مائی فاطمہؑ
 کا باغِ فندک غصب کر لیا، اور حضرت عمرؓ کہنے ان کا دروازہ جلا یا اور حضرت علیؑ کے گلے میں رستی

ڈال کر حضرت ابو بکرؓ کی بیعت کے لئے جبراً گھسیٹ کر لائے اور (معاذ اللہ) حضرت مائی ناظرہ کے لات ماری جس سے حضرت محسن کا استقاط ہو گیا۔ معاذ اللہ تم معاذ اللہ!

اس طرح وہ ملعون بیک وقت ایک تیر سے تین ٹکڑا کرتے ہوئے حضرت علیؓ کا نام نہ کہ تمام بنو ہاشم کو بھی رسوا کرتا اور حضرات ثلاثہ کو بھی بدنام کرتا اور مسلمانوں میں پھوٹ ڈال کر اپنا اسلام دشمنی والا اصلی مقصد حاصل کرتا، اس طرح وہ بد بخت ہزاروں مسلمانوں کو بہکانے اور پھیلانے میں کامیاب ہو گیا۔

لَعْنَةُ اللَّهِ وَآخَرَاهُ
 رَا اللہ اِس پر پھٹکار بیجھے اور اسے ذلیل و رسوا کرے

حضرت عثمانؓ کے خلاف سبائی محاذ

جب بصرہ، کوفہ اور مصر کے ان سازشیوں نے اندر اندر جڑیں کچھ مضبوط کر لیں تو اب انہوں نے میدان میں نکل کر کھل کھیلنے کا فیصلہ کیا، پس یہودی ابن سبار اور ان لوگوں نے خط کو کتابت کر کے تاریخ مقرر کی اور سب مجتمع ہو کر شوال ۲۵ھ میں حاجیوں کی شکل میں مدینہ منورہ آ پہنچے۔ آپس کی خطوط کتابت میں انہوں نے حضرت علیؓ اور حضرت طلحہؓ، حضرت زبیرؓ، حضرت عائشہؓ مدلیقہ اور دوسرے مشہور اور جلیل القدر صحابہ کرامؓ کی طرف سے دوسرے مقامات کے لوگوں کے نام فرضی خط لکھ لکھ کر ان حضرات کی جعلی مہر بھی لگائیں کہ یہ حضرات حکم دیتے ہیں کہ حضرت عثمانؓ شہزاد ہو گئے ہیں، بار خلافت اٹھانے کے اہل نہیں رہے۔ اس لئے ان کو معزول کیا جائے۔ پھر جو صحابہ کوفہ میں تھے ان کے ناموں کے جعلی خطوط مصر اور بصرہ کے لوگوں کے نام اور جو صحابہ مصر میں رہتے تھے ان کے ناموں کے جعلی خطوط کوفہ اور بصرہ کے لوگوں کے نام، اور جو صحابہ مدینہ منورہ میں مقیم تھے ان کے ناموں کے خطوط مصر اور کوفہ، بصرہ کے لوگوں کے نام لکھے۔ چنانچہ یہ لوگ حاجیوں کی شکل میں اڑھائی ہزار کی تعداد میں مدینہ پہنچ گئے۔

مدینہ منورہ کے صحابہ کرام نے جب یہ حالات دیکھے تو سب حضرات نے ان سبائیوں سے نفرت

لے تفصیل کے لئے ابن کثیر جلد ہفتم کے صفحات ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۸۶، ۱۹۵ دیکھیں لے ابن کثیر جلد ۲ صفحہ ۲۳۸ ج ۴

اور لائق کا اظہار کیا۔ حضرت امیر المؤمنین علی، حضرت طلحہ، حضرت زبیر رضی اللہ عنہم نے اور دوسرے صحابہ کرام نے ان کو سختی سے روکا اور مجبور کر کے مدینہ منورہ سے نکال دیا۔ چنانچہ یہ لوگ مدینہ منورہ سے واپس چلے گئے۔ مگر راستہ میں جا کر رک گئے۔ ادھر ذی القعدہ میں مدینہ منورہ کے عام لوگ جمع پر تشریف لے گئے، اور مدینہ منورہ تقریباً مردوں سے خالی ہو گیا تو ان لوگوں نے موقع کو پھر غنیمت جان کر راستہ سے واپس ہو کر ذی الحجہ میں مدینہ منورہ پر دوبارہ حملہ کر دیا، اور بہانہ یہ بنایا کہ حضرت عثمان نے حاکم مصر کو یہ خط لکھا ہے کہ یہ جب یہ لوگ مصر پہنچیں تو ان کو قتل کر دو۔ عاقبت ان کثیرہ واقعات تفصیل سے بیان کرنے کے بعد لکھتے ہیں کہ:

ان سبائیوں نے حضرت علی، طلحہ اور زبیر کی طرف سے خوارج کے نام جعلی خطوط لکھے جن کا ان سب حضرات نے انکار کیا ایسے ہی حضرت عثمان کے نام سے جعلی خط لکھا گیا جس کا حضرت عثمان کے فرشتوں کو بھی علم نہ تھا۔

كتبوا من جهة علي و طلحة
و الزبير الى الخوارج كُتُبا
مذوّدةً انكروها و هكدا
زور هذا الكتاب على عثمان
ر ابن كثير ص ۱۴۵ ج ۲

چنانچہ ان لوگوں نے حضرت عثمان رضی اللہ عنہ کے مکان کا محاصرہ کر لیا، حضرت عثمان کے مکان کے صدر دروازے پر تو حضرت علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ نے حضرات حسن و حسین و عبد اللہ بن زبیر وغیرہ فوجوں پر صحابہ رضی اللہ عنہم کا مضبوط پہرہ لگا دیا۔ بلکہ ایک جھڑپ میں حضرت حسن رضی اللہ عنہ بھی ہو گئے۔ اس بنا پر ان سبائیوں کو شک ہوئی کہ کہیں بنو ہاشم مستعمل نہ ہو جائیں، دوسرے ان کو یہ فکر بھی تھی کہ چند دن بعد جب دوسرے صحابہ کرام حج سے واپس آ گئے تو پھر کچھ بس نہ چل سکے گا۔ نیز ان کو یہ بھی پتہ چل گیا کہ شام اور بصرہ کو وہ سے حضرت عثمان کی نصرت اور مدینہ منورہ کی حفاظت کے لئے فوجیں روانہ ہو چکی ہیں تو ان کو خوف لاحق ہوا کہ اگر اسلامی فوجیں اور صحابہ کرام مدینہ منورہ پہنچ گئے تو ان کی خیر نہیں اس لئے انہوں نے جلد سے جلد حضرت عثمانؓ کو شہید کرنے میں ہی اپنی باقیات دیکھی۔ چنانچہ زیادہ حصہ نے تو صدر دروازے پر حملہ کیا جن کی مدافعت میں حضرات حسنین اور دوسرے فوجوں صحابہ کرام مصروف ہو گئے۔ لیکن چند سبائی نہایت ہوشیاری اور پھرتی کے ساتھ مکان

کی پھیلی طرف سے حضرت عمرو بن حزم انصاری رضی اللہ عنہ کے گھر گھس کر حویلی کی دیوار پھانڈ کر اندر پہنچ گئے۔ حضرت عثمان غلاموت فرما رہے تھے کہ ان کو سے شہید کر دیا۔ اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رَاجِعُوْنَ۔

جب حضرت علی رضی اللہ عنہ کو اس حادثہ ناجحہ کا علم ہوا تو آپ بے ساختہ دوڑتے ہوئے آئے اور حضرات حسنین کو برا بھلا کہا، حضرت حسن کو تھپڑ بھی مارا، حضرت حسین کو بھی دھکا دیا۔ مگر انہوں نے عرض کیا کہ ہم نے ان کو دروازے سے نہیں گھسنے دیا۔ ان کے چند آدمی اچانک پکھلے ہسائے کے مکان سے اندر گھس گئے اور ہم اس طرف کے باغیوں کو روکنے میں مصروف تھے تو پھر حضرت علی رضی اللہ عنہ نے بھی اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رَاجِعُوْنَ پڑھا۔!

عمر مبارک شہادت کے وقت بیاسی برس کی تھی، بروز جمعہ بعد عصر ۱۸ ذی الحجہ ۳۵ھ میں شہید ہو کر جنت البقیع میں دفن ہوئے۔

لعنہ ابن کثر ۱۸۸ ج ۷

بقیہ از ص ۷۴

کی بجائی کے جو سیانہ خواب دیکھے جائیں تو ہمیں بھلا کیا فرق پڑے گا؟ یہ سب گزریے سال کی باتیں ہی تو ہیں اور ہماری تو آئینہ "اسلامی سال" کی اور بہت سی مصروفیتیں ہیں۔

ہم سلامت رہیں ہزار برس

ہر برس کے ہوں دن چکاس ہزار

ابن امیر شریعت قائد تحریک ختم نبوت حضرت سید عطار الحسن وقت دعا ہے : بخاری منظرہ پر ۱۸ مئی (۱۹۲۲ء) کو اچانک فالج کا حملہ ہوا ہے جسم کا دایاں حصہ اور زبان متاثر ہیں۔ پودہ روز ہسپتال کے علاج کے بعد الحمد للہ بیماری میں نمایاں کمی آئی ہے، حضرت شاہ جی اب گھر منتقل ہو چکے ہیں اور ڈاکٹرز کے زیر ہدایت علاج اور مکمل آرام فرما رہے ہیں۔ اہصاب داکٹر سے آپ کی جلد صحت یابی کے لئے دعاؤں کی خصوصی درخواست ہے۔